

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

TRIỆU THỊ THANH TUYỀN

DẠY HỌC CÁC TÁC PHẨM TRUYỆN
THỜI KÌ CHỐNG MĨ CỨU NƯỚC
TRONG SÁCH GIÁO KHOA BẬC TRUNG HỌC
THEO ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên - 2015

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

TRIỆU THỊ THANH TUYỀN

**DẠY HỌC CÁC TÁC PHẨM TRUYỆN
THỜI KÌ CHỐNG MĨ CỨU NƯỚC
TRONG SÁCH GIÁO KHOA BẬC TRUNG HỌC
THEO ĐẶC TRƯNG THỂ LOẠI**

Chuyên ngành: LL&PP DH Văn - Tiếng Việt

Mã ngành: 60 14 01 11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Hoàng Hữu Bội

Thái Nguyên - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, đây là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi, kết quả nghiên cứu trong Luận văn là trung thực, chưa được công bố trong một công trình nào khác.

Người thực hiện

Triệu Thị Thanh Tuyên

*Xác nhận của trưởng khoa
chuyên môn*

*Xác nhận của người hướng dẫn
khoa học*

TS. Hoàng Hữu Bội

LỜI CẢM ƠN

Với tất cả tấm lòng kính trọng và lòng biết ơn sâu sắc, tôi xin chân thành cảm ơn sự hướng dẫn khoa học, tận tình và độ lượng của Thầy giáo . TS. Hoàng Hữu Bội trong quá trình thực hiện luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn các Thầy giáo, Cô giáo khoa Ngữ văn trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên. Và các Thầy giáo, Cô giáo trường Đại học Sư Phạm Hà Nội, đã tận tình, tạo mọi điều kiện thuận lợi, hướng dẫn, giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và nghiên cứu đề tài này

Tôi cũng xin gửi lời cảm ơn tới những người thân yêu, đã luôn ở bên tôi, động viên, giúp đỡ, khích lệ tôi trong những ngày học tập tại trường.

Thái Nguyên, tháng 04 năm 2015.

Tác giả luận văn

Triệu Thị Thanh Tuyền

MỤC LỤC

	Trang
LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
PHẦN MỞ ĐẦU	1
PHẦN NỘI DUNG.....	9
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ CƠ SỞ THỰC TIỄN CỦA VIỆC DẠY HỌC.....	9
CÁC TÁC PHẨM TRUYỆN THỜI KÌ CHỐNG MĨ CỨU NƯỚC	9
TRONG SÁCH GIÁO KHOA BẬC TRUNG HỌC.....	9
1.1 Cơ sở lý luận.....	9
1.1.1 Một số khái niệm mở đầu.....	9
1.1.1.1 Thời kì kháng chiến chống Mĩ trong lịch sử Việt Nam.....	9
1.1.1.2 Truyện thời kì kháng chiến chống Mĩ.....	11
1.1.2 Đặc điểm truyện thời kì chống Mĩ cứu nước	13
1.1.2.1 Đặc điểm về nội dung của truyện thời kì kháng chiến chống Mĩ	13
1.1.2.2 Đặc điểm nghệ thuật của truyện thời kì kháng chiến chống Mĩ	27
1.2 Cơ sở thực tiễn của việc dạy học truyện thời kì chống Mĩ	33
1.2.1 Các tác phẩm truyện thời kì kháng chiến chống Mĩ được lựa chọn vào chương trình sách giáo khoa bậc trung học.	33
1.2.2 Giáo viên với việc dạy học tác phẩm truyện thời kì chống Mĩ trong trường phổ thông.....	34
1.2.3 Học sinh với việc học tác phẩm truyện thời kì chống Mĩ.....	36
Chương 2: ĐỊNH HƯỚNG DẠY HỌC CÁC TÁC PHẨM TRUYỆN THỜI KÌ CHỐNG MĨ CỨU NƯỚC THEO THỂ LOẠI	38
2.1 Định hướng chung về phương pháp dạy học tác phẩm truyện theo thể loại	38
2.1.1 Ý kiến của tác giả Trần Thanh Đạm	38
2.1.2 Ý kiến dạy Truyện của tác giả Nguyễn Viết Chữ	39
2.1.3 Định hướng dạy học Truyện của luận văn	40
2.2 Định hướng riêng cho từng tác phẩm	41

2.2.1 Định hướng dạy học tác phẩm “Chiếc lược ngà”	41
2.2.2 Định hướng dạy học tác phẩm “Những ngôi sao xa xôi”	52
2.2.3 Định hướng dạy học tác phẩm “Những đứa con trong gia đình”	61
2.2.4 Định hướng dạy học tác phẩm “Rừng xà nu”	71
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	84
3.1 Thiết kế bài học “Những đứa con trong gia đình”	84
3.2.1 Địa bàn thực nghiệm	92
3.2.2 Kế hoạch thực nghiệm	93
3.2.3. Kết quả thực nghiệm	93
3.2.4. Kết luận chung về thực nghiệm	95
PHẦN KẾT LUẬN.....	97
THƯ MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	99
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1- Lí do chọn đề tài

1.1.Lí do lí thuyết

Truyện viết về thời kì kháng chiến chống Mĩ cứu nước đã được lựa chọn vào chương trình sách giáo khoa Ngữ văn Trung học cơ sở và Trung học phổ thông từ lâu. Tuy có nhiều công trình nghiên cứu về truyện viết về thời kháng chiến chống Mĩ trong nhà trường phổ thông. Hầu hết là các sách tham khảo chung cho sách giáo khoa theo chương trình tổng thể mà có ít công trình nghiên cứu cụ thể về truyện viết về thời kì kháng chiến chống Mĩ cứu nước trong sách giáo khoa bậc trung học. Do đó, chúng tôi chọn đề tài này để mong có được một đóng góp nhỏ bé vào lí thuyết dạy các tác phẩm truyện theo đặc trưng thể loại, đặc biệt là bốn tác phẩm truyện viết về thời kì kháng chiến chống Mĩ cứu nước trong sách giáo khoa Ngữ Văn lớp 9 và lớp 12 chương trình phổ thông.

1.2.Lí do lí thực tiễn

Các tác phẩm truyện viết về thời kì chống Mĩ cứu nước đã được đưa vào sách giáo khoa từ lâu. Tuy nhiên, dạy học các tác phẩm ấy sao cho có hiệu quả vẫn là một vấn đề đang được đặt ra. Chúng tôi chọn đề tài nghiên cứu này với hi vọng giải quyết phần nào vấn đề đang đặt ra đó.

2- Lịch sử vấn đề

2.1. Những công trình nghiên cứu truyện viết về thời kì kháng chiến chống Mĩ cứu nước.

Truyện về thời chống Mĩ cứu nước là một trong những chặng đường phát triển tiếp theo của của truyện Việt Nam hiện đại. Chặng đường này, truyện đã kịp ghi lại hình ảnh cả dân tộc đang trong không khí sôi sục của những ngày toàn dân kháng chiến. Bởi vậy, đã có nhiều người quan tâm tới truyện trong thời kì này.

* Cuốn *“Giáo trình Văn học Việt Nam hiện đại tập II, từ sau Cách mạng tháng Tám 1945”* (Do Nguyễn Văn Long chủ biên, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm 2010) là một cuốn chuyên luận để dạy phần lịch sử Văn học Việt Nam

hiện đại ở các trường Đại học. Ở chương VI, phần 3, nói về những năm cả nước kháng chiến chống Mĩ 1965-1975, tác giả Nguyễn Văn Long đã viết những nội dung sau:

1. Truyện và kí tập trung phản ánh cuộc kháng chiến chống Mĩ

Các thể loại văn xuôi phát triển mạnh và hướng vào các nhiệm vụ và mục tiêu của cuộc kháng chiến chống Mĩ, giải phóng miền Nam, bảo vệ miền bắc, giành độc lập và thống nhất Tổ quốc.[16 ,tr 167]

2. Những đặc điểm

Khuynh hướng sử thi là đặc điểm bao trùm trong văn học thời kì chống Mĩ đặc điểm ấy được thể hiện rõ nét trong văn xuôi. Dù dung lượng hạn chế của một bài tùy bút hay mở rộng bức tranh toàn cảnh trong một tiểu thuyết dài, dù câu chuyện chỉ diễn ra quanh một tình huống của một con người hay có quy mô bao quát cả một giai đoạn lịch sử, một chiến dịch lớn thì các tác phẩm đều đề cập đến vấn đề hệ trọng của dân tộc và thời đại, vận mệnh của đất nước và nhân dân... Văn xuôi thời kì chống Mĩ đã tiếp tục làm nảy nở và phát triển nhiều phong cách cá nhân và hình thành một số khuynh hướng thẩm mĩ trong việc khám phá, chiếm lĩnh và thể hiện đời sống.

Nhân vật trung tâm của văn xuôi thời kì này là người lính. Đó là những con người sử thi tiêu biểu cho khát vọng, ý chí chiến đấu và quyết thắng của cả dân tộc, tiêu biểu cho chủ nghĩa anh hùng thời đại, cho sức mạnh và phẩm chất của con người Việt Nam

Khuynh hướng sử thi tạo nên một giọng điệu trang trọng, sùng kính, ngợi ca, hào sảng..[16, tr,167,168]

Như vậy, tác giả Nguyễn Văn Long đã khái quát những đặc điểm về giá trị nội dung của truyện viết về thời kì kháng chiến chống Mĩ (1965-1975): về nội dung, tâm tư thời đại “vươn tới khám phá và lí giải về cuộc chiến đấu, khái quát sự vận động lịch sử trong cuộc chiến tranh”, về nhân vật trung tâm trong tác phẩm truyện “các nhân vật anh hùng cũng thường được xây dựng như

những con người toàn diện trong mối quan hệ chung và riêng, thủy chung, trọn vẹn với đất nước, quê hương, với cách mạng và cả tình nghĩa gia đình.”. Về giá trị nghệ thuật, tác giả nhấn mạnh vào những biến đổi khá rõ về hình thức thể loại, về phương thức trần thuật về giọng điệu và ngôn ngữ.

* Cuốn **“*Mấy vấn đề văn xuôi Việt Nam (1945-1970)*”** (Tác giả Phong Lê, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, 1972) là một cuốn sách chuyên nghiên cứu về văn học Việt Nam giai đoạn 1945-1970. Cuốn sách gồm hai phần. Phần I: Những chặng đường phát triển, phần II: *Mấy vấn đề đặt ra trong quá trình phát triển của văn xuôi, và phương pháp hiện thực xã hội chủ nghĩa.* Trong phần I, chương 5: Chủ nghĩa anh hùng cách mạng trong văn xuôi miền Bắc những năm cả nước chống Mỹ, tác giả Phong Lê viết về các nội dung sau:

Văn xuôi bước sang một thời kì mới, biến chuyển khá mạnh mẽ....thể hiện rõ rệt ở sự tập trung vào một chủ đề bao trùm: phát huy chủ nghĩa anh hùng cách mạng của mọi tầng lớp nhân dân trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ chủ nghĩa xã hội trên miền Bắc, giải phóng miền Nam, tiến tới hòa bình thống nhất nước nhà. [15, tr,105]

I. Xu hướng tiếp cận cuộc sống.

Yêu cầu đặt ra cho văn xuôi là làm sao nắm cho được, theo cho kịp những đề tài sốt dẻo...các tuyến lửa, các tên tuổi anh hùng. Tổ quốc và chủ nghĩa xã hội đã trở thành một chủ đề lớn bao trùm trong văn xuôi những năm chống Mỹ...có bao nhiêu vấn đề mới mẻ trong đời sống đang dần dần đòi hỏi được nêu ra trong một mối liên quan ràng buộc: tiền tuyến, hậu phương: chiến đấu, sản xuất:cái chung, cái riêng: đất nước và gia đình... Như vậy chủ đề trung tâm là chủ nghĩa anh hùng, nói cách khác, đó là sự phấn đấu thể hiện cho được sức mạnh của tình yêu đất nước gắn với tình yêu chế độ....Tình yêu nước như một sợi dây đàn căng, sẵn sàng ngân lên thành tiếng, tạo nên chất thơ, chất trữ tình khá đậm trong văn xuôi mấy năm đầu chống Mỹ.[15 ,tr.104-113]

II. Nhân vật trung tâm của truyện.

Ca ngợi chân thành và rất nhiệt tình con người mới, là nét nổi bật trong văn xuôi những năm chống Mĩ, dựng được những hình ảnh khách quan về đất nước và con người. Những đổi mới trong cách nhìn của các nhà văn, ý thức hướng hẳn về phía trước con người mới. Con người xả thân vì nước cũng là con người toàn tâm toàn ý vì lợi ích tập thể [15, tr.124]

Trong phần I, chương 6: Con đường lớn của văn xuôi cách mạng miền Nam, tác giả Phong Lê viết về các nội dung sau:

I. Xu hướng tiếp cận cuộc sống.

Văn xuôi miền Nam đã sinh ra và trưởng thành trong cuộc chiến đấu của nhân dân và là vũ khí của nhân dân chiến đấu... Chưa bao giờ văn xuôi có sức gắn sâu vào hiện thực cách mạng như mười năm qua. Ngay từ đầu tiếng nói của văn xuôi miền Nam là tiếng nói lớn của nhân dân, của cách mạng. Một tiếng nói căm thù lớn đối với đế quốc và bè lũ tay sai vang dội trong “Từ tuyến đầu tổ quốc”, “Những ngày gian khổ”, “Rừng xà nu...” một tiếng nói ca ngợi hào hùng thấm thiết chủ nghĩa anh hùng cách mạng của cuộc chiến đấu cuối cùng để giải phóng dân tộc vút lên trong “Người mẹ cầm súng”, “Sống như Anh...” [15, tr 138]

II. Nhân vật trung tâm của truyện.

Văn xuôi miền Nam những năm chống Mĩ đã xây dựng nên những điển hình kiểu mẫu về con người Việt Nam, trong sự gắn bó giữa vẻ đẹp truyền thống và những phẩm chất của giai cấp tiên phong. Hình ảnh con người miền Nam rõ nét và đậm dần, mở rộng thành hình ảnh người nông dân, hình ảnh người phụ nữ, anh chiến sĩ giải phóng quân, ... đến cả những người ở hàng ngũ bên kia... Một lẽ sống mới nhờ cách mạng mà bật ra cái vỏ trì trệ. Đó là những con người trong sự phong phú của những tình cảm lớn đẹp [15 ,tr144,145]